

притаманних йому функцій безпосередньої регламентації наукової діяльності, методика завжди повинна мати чітко виражений нормативний характер [3, с. 389–390].

На нашу думку, методики експертиз повинні видаватися окремими виданнями та розсилатися в провідні експертні установи України, однак при цьому, якщо загальні методики можуть бути доступними широкому загалу громадськості, то конкретні (окремі) повинні бути доступні тільки для службового використання експертами спеціалізованих державних експертних установ, слідчими, прокурорами, суддями. Підбиваючи підсумки, треба зазначити, що подальше удосконалення судово-експертної діяльності можливе лише за умов плідної співпраці законодавців, вчених, науковців, практиків, постійного обміну досвідом із зарубіжними колегами, поширення передового досвіду експертної практики.

#### **Список використаних джерел:**

1. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ : монографія – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. 312 с.
2. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій. К. : Ін Юре, 2014. 528 с.
3. Моїсєєв О. М. Експертна технологія і критерії оптимізації її застосування : матеріали міжнародної наук.-практ. конф.; м. Донецьк, 24 листоп. 2013 р. Донецьк : ТОВ Норд Комп'ютер, 2013. С. 386–390.
4. Моїсєєв О. М. Використання експертами державних судово-експертних установ стороннього науково-технічного обладнання. *Правничий часопис Донецького університету*. 2015 № 1. С. 67–69.

УДК 343.98

*Овсянникова І. М., ст. наук. співробітник Харківського НДІСЕ,  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3351-7781>,  
e-mail: [inessa\\_ows@ukr.net](mailto:inessa_ows@ukr.net)*

### **ЩОДО ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ У СФЕРІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У світлі сучасних трансформаційних процесів у нашому суспільстві, зокрема, орієнтованості нашої держави на курс Європейського Союзу, актуальною постає проблема підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності (далі АПР СЕД) в Україні.

Безперечним є твердження, що судова експертиза є однією із складових судової системи, та в багатьох справах є одним з головних джерел доказів. Тому в умовах проведення комплексної судової реформи процес удосконалення АПР СЕД є цілком закономірний.

Сьогодні серед науковців відсутній єдиний підхід до методології оцінки ефективності СЕД, іноді висловлюється думка про неможливість такої оцінки. На даний час, оцінювання ефективності СЕД в основному зводиться до діагностики проблем в законодавстві про СЕД в Україні, виявлених на підставі практичного досвіду.

Виявленням та аналізом існуючих проблем в законодавстві про судово-експертну діяльність в Україні та шляхам вирішення таких проблем приділяли свою увагу багато учених та експертів-практиків, серед яких: Л. М. Головченко, В. В. Галуцько, Л. В. Дікань, О. М. Ключев, Н. І. Клименко, О. О. Оліник, В. Д. Понікаров, П. І. Репешко, В. С. Серьогін, Е. Б. Сімакова-Єфремян, Я. І. Слободян, Н. М. Ткаченко, О. В. Хомутенко, М. Г. Щербаковський, В. М. Ємельянов, О. М. Єшук та ін. Проте, незважаючи на досить широкий спектр досліджень із даної проблематики, окремі питання й досі залишаються невирішеними.

Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України: винятково законами України визначаються засади судової експертизи [1]. Базовим законом, що визначає засади судової експертизи є Закон України «Про судову експертизу» № 4038–ХІІ від 25.02.1994 р. (далі – базовий Закон) [2].

Практика застосування згаданого Закону, як основоположного правового регулятора відносин у сфері судово-експертної діяльності, підтвердила його необхідність та важливість. За час, що минув, переважна більшість положень цього Закону не втратила своєї актуальності, проте й виявила чимало проблем, вирішення яких потребує системного вдосконалення та уточнення нормативно-правової бази, що регулює судово-експертну діяльність, передусім шляхом внесення досить істотних змін і доповнень до зазначеного Закону [3, с. 101].

На думку професора Н. І. Клименко, шляхами вдосконалення експертної діяльності насамперед є експертне забезпечення правосуддя в Україні – створення в країні єдиної незалежної системи судово-експертних установ. Багато питань виникає також під час застосування норм процесуального законодавства при здійсненні судово-експертної діяльності. На жаль, існують прогалини в законодавстві та неузгодженість окремих норм господарського, цивільного, адміністративного та кримінального процесуальних кодексів щодо здійснення судово-експертної діяльності. Закон «Про судову експертизу» має бути змінений і доповнений нормами, які оптимізують пізнавальну діяльність судового експерта. У новому Законі треба визначити статуси судового експерта, керівника судово-експертного закладу й відомства, у підпорядкованості якого знаходяться цей заклад, а також державних структур, що забезпечують діяльність такого закладу. Закон треба доповнити загальними питаннями порядку проведення судових експертиз, підготовки судових експертів, розроблення судово-експертних методик. Він також повинен мати норми, що регулюють загальні питання відповідальності за порушення норм, які регламентують судово-експертну діяльність співробітників та інших учасників процесу [4, с. 13].

Проблему зниження ефективності використання висновку експерта при розгляді справ про адміністративні правопорушення та актуальні питання призначення судової експертизи й участі експерта під час розгляду справ про адміністративні правопорушення висвітлює у своїй праці О. М. Ключев. На його авторитетну думку, серед напрямів удосконалення КУпАП особливо треба виділити такі: урегулювання поняття, процесуальних видів судових експертиз і принципів судово-експертної діяльності, а саме статусу судового експерта, порядку його залучення, відводу, приводу та інших питань, вимог до оформлення результатів експертного дослідження [5, с. 147].

Цікаву проблему підіймає Слободян Я. І. На його думку, з прийняттям нового КПК України, яким було введено змагальну систему судочинства, рано чи пізно може виникнути ще одна проблема – проблема конкуренції експертних методик. Така конкуренція може виникнути тоді, коли в різних експертних установах, можливо в різний час, були розроблені методики дослідження того самого об'єкта, які в певній мірі відрізняються одна від одної. Негативом такої ситуації є те, що при наявності конкуруючих теоретично обґрунтованих і науково розроблених методик, по-перше, з'являється можливість сторонам обвинувачення та захисту обирати більш «обґрунтовану» на їхній погляд методику, що в кінцевому рахунку може призвести до протилежних висновків і затягування строків кримінального провадження. По-друге, така конкуренція методик якоюсь мірою ставить під сумнів авторитетність висновків судового експерта, оскільки при можливості науково обґрунтувати протилежні висновки втрачається віра у достовірність отриманих експертом результатів. Вирішенням проблеми конкуренції методик дослідження як раз може стати процедура їх розгляду та державної реєстрації одним органом, до якого б входили фахівці експертної галузі з різних відомств, а також «інвентаризація» вже існуючих експертних методик [6, с. 270].

Ще однією проблемою є недостатнє забезпечення інформацією відповідних судових і правоохоронних органів про існування окремих методик та взагалі про можливість судових експертиз. За результатами опитування, які наводить у своїй монографії І. В. Пиріг, 58 % опитаних слідчих і 35 % експертів зазначили дефіцит інформації щодо нових видів експертиз і особливостей їх призначення. На його думку, це можливо усунути семінарами для слідчих за участю провідних експертів з ретельним аналізом проведених досліджень, демонстрацією експертної та спеціальної техніки [7, с. 167].

Перелік зазначених проблем не є вичерпним й на сьогодні існує досить велике коло проблем, які пов'язані з СЕД в Україні, що чекають на своє ефективне вирішення.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Таким чином, при сучасному векторному спрямуванні України на європейську інтеграцію та розвиток її як правової демократичної держави, саме задоволення права і свобод людини повинні бути основними критеріями на які треба орієнтуватися при вирішенні окреслених та інших проблем, що постають в законодавстві про судово-експертну діяльність в Україні.

### Список використаних джерел:

1. Конституція України : закон України від 28 чер. 1996 № 254к/96 (зі змін. та допов.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 22.02.2019).
2. Про судову експертизу : закон України від 25 лют. 1994 № 4038–ХІІ (зі змін. та допов.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 22.02.2019).
3. Правове регулювання судової експертизи: перспектива та розвиток. URL: [https://minjust.gov.ua/m/str\\_953](https://minjust.gov.ua/m/str_953) (дата звернення: 22.02.2019).
4. Клименко Н. І. Основні види діяльності Харківського НДІ судових експертиз і напрями їх удосконалення. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики* : збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю створення Харків. НДІ суд. експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 10–11 жовт. 2018 р.). Харків : Право, 2018. С. 12–14.
5. Клюев О. М. Правове регулювання судової експертизи в справах про адміністративні правопорушення: сучасний стан та перспективи розвитку. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : збірник наук.-практ. матеріалів. Харків : Право, 2016. Вип. 16. С. 142–148.
6. Слободян Я. І. Методики проведення судових експертиз: проблемно-орієнтувальний аналіз. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*: наук.-практ. журн. Київ : Вид-во Міжвід. наук.-дослід. центру з пробл. боротьби з організованою злочинністю, 2013 № 1. С. 265–272.
7. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2015. С. 432.

УДК 342.951

*Севідов О. В., науковий співробітник Харківського НДІСЕ*

## ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ У ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВАХ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

На сьогодні більшість керівників усвідомлюють, що установа чи організація не може досягти успіху, якщо функціонування не буде належним чином кероване та сплановане, необхідно проводити оперативне та своєчасне опрацювання документації, яка створена або надійшла в процесі діяльності.

Між тим науково-технічний процес значно впливає на всі сфери діяльності людини шляхом використання інформаційних технологій і судово-експертна діяльність не є виключенням у даному випадку. Новітні технології дозволяють автоматизувати весь цикл роботи з документами – від створення та редагування документів, їх реєстрації, контролю виконання, інформаційно-довідкової роботи, ведення різноманітних баз даних, організації руху документів всередині установи до їх архівного зберігання. Саме тому, для розвитку та відповідності курсу Європейської інтеграції, державні установи України, намагаються повністю або частково, замінити паперові носії інформації на електронний документообіг.

Статтею 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» визначено, що електронний документообіг (обіг електронний документів) – сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [1].

Впровадження електронного документообігу в експертній діяльності України – це складний процес, що потребує великого проміжку часу та великих зусиль праці. Однак це дозволить вирішити цілу низку проблем, зокрема: знизити ймовірність помилок у процесі роботи працівників шляхом введення функцій стандартної перевірки документів; скоротить час на пошук та опрацювання необхідної інформації; дозволить погоджувати документи в online режимі; здійснити миттєвий пошук необхідної експертизи та її виконавця; допоможе швидко визначити об'єм виконаних та досліджуваних експертиз, що перебувають в провадженні певного експерта; запровадить автоматичний розподіл експертиз, що зменшить ризик появи корупційної складової в експертних установах.

Важливим завданням електронного документообігу є те, що системи електронного документообігу дозволяють захистити документи від несанкціонованого доступу. Контроль доступу до операцій над документом (перегляд, редагування, копіювання, ведення історії документа і створення нового, контроль версій документів) залежить від прав користувача. Весь архів документів організації поділяється на розділи, до яких може бути призначено різний доступ користувачам відповідно до посад. Кожен користувач для входу в систему має свій електронний ключ.